

## IDEY VEĽKÉHO OKTÓBRA V NAŠOM ŽIVOTE

JÁN UHER

Za posledných štyridsať rokov niet vo svetových dejinách významnejšej historickej udalosti, ktorá by nebola v tom alebo onom zmysle poznačená vplyvom Veľkej októbrovej socialistickej revolúcie. Svetový vývoj v tomto polstoročí každého dôkladne presvedčil i očividne poučil, že Októbrová revolúcia roku 1917 v Rusku nebola len veľkou historickou epizódou, ako s obľubou pripomínali niektorí „seriózni“ meštiacki historici, ani to nebol žiadny palácový prevrat, akých na tucty splodili dejiny buržoáznej spoločnosti, ale bola to skutočne najprevratnejšia udalosť ľudských dejín, ktorá od základu, trvalo a navždy ovplyvnila ďalší vývin národov. Udalosť, ktorá dala do pohybu svet, nikoho neobišla, nikoho nenechala na pokoji. Nikto k nej nezostal a nemohol zostať ľahostajný a indiferentný. Každého vyburcovala svojim spôsobom k činnosti: svetový proletariát i buržoáziu, roľníkov i statkárov, pokrokovú vedu i predstaviteľov tmárstva a temného fideizmu. Uvoľnila neslýchané sily skryté v masách, proti ktorým nezmohla nič strašidelná cárska moc so svojimi pochopmi, kadetmi a drábmi, nič nezmohla tupá cárska byrokracia, ktorá po stáročia dlávil ruský ľud a stuhla na jeho prsiach v ohavnú skamenelinu, nič nezmohol proti živelnnej sile más vedených uvedomelým predvojom Leninovej strany všemocný kapitál ruský ani svetový. Na veľkej časti zemegule nastal prevrat, ktorý skrz-naskrz prenikol až k samým koreňom ľudskej spoločnosti, ku koreňom ľudskej biedy, nešťastia a zla. Bol to prevrat „strašný“ vo svojej konkrétnej podobe, podmienenej na konci prvej svetovej vojny objektívnou historickou nevyhnutnosťou, súčasne však prevrat pre ľudstvo najblahodárnejší svojimi objektívnymi spoločenskými dôsledkami.

O Veľkej októbrovej socialistickej revolúcii možno naozaj tak ako o žiadnej revolúcii pred ňou povedať, že bola prvou revolúciou v svetových dejinách, ktorú vybojovala nielen väčšina, ale aj v *záujme väčšiny*. Bola revolúciou, o ktorej možno nielen tvrdiť, ale *dokázať*, že aj keď bojovala — ako každá revolúcia — proti jednej časti spoločnosti, práve preto, že bola najvyšším prejavom rozvinutého triedneho boja, prvá dôsledne bojovala za záujmy *celej* spoločnosti. Skutkom naplnila v jednej krajine pamätné Marxove slová, že proletariát oslobodzujúc seba, oslobodí celú spoločnosť, pretože *nemôže* oslobodiť seba, aby nevyslobodil z otrockých pút spoločnosť. Dialektiku tohto objektívneho procesu nechápali metafyzici, brojili proti nej buržoázni ideológovia a vysmievali sa jej malomeštiacki liberálni intelektuáli. Sputnaní svojou triednou príslušnosťou a opantaní „demokratickou“ ilúziou buržoáznej ideológie nechápali a dodnes nechápu, ako možno na život a na smrť bojovať proti jednej časti spoločnosti a pritom poctivo vyhlasovať, že je to v *záujme celej* spoločnosti. Nepochopili a nechcú to pochopiť preto, lebo zakrývajú a všemožne zahmlievajú *podstatu* tejto otázky, preto, lebo nechcú vidieť, že proletariát oslobodzujúc seba

a svojich spojencov, zbavuje spoločnosť vykorisťovateľov a legálne jestvujúcich parazitov. Veď kto by ináč mohol popierať, že oslobodiť spoločnosť od vykorisťovateľov a príživníkov nie je v záujme celej spoločnosti, jej ďalšieho zdravého rozvoja.

Najprenikavejší a najvýznamnejší výsledok Veľkej októbrovej socialistickej revolúcie spočíva práve v tom, že oslobodila prácu — tento nevyčerpatelný zdroj všetkého ľudského bohatstva a šťastia. Vzala bohatstvo a moc z rúk vykorisťovateľov a odovzdala pracujúcim. Prelomila putá kapitálu vo veľkej časti sveta a nastolila vládu slobodnej ľudskej práce a tvorivého umu. Neodstrihovala len špičky starej moci, ako to robili spravidla všetky buržoázne revolúcie pred ňou, a nenahradzovala ich inými, od ľudu odtrhnutými špičkami nových vládcov. Jej najhlbšia podstata spočíva v tom, že rozbila starý, nad ľudom postavený a proti ľudu namierený štátny aparát a premenila ho na nový aparát ľudskej moci, na výkonnú moc diktatúry proletariátu. Na svete vznikol prvý štát robotníkov a roľníkov. Socializmus sa premenil nenávratne z teórie na skutočnosť. Ľudský život dostal od októbra 1917 nový zmysel a obsah.

Veľká októbrová socialistická revolúcia nezostala na polceste, ale zavrhla v praxi polovičatosť a klamstvo reformistov a dala sa dôsledne na cestu, ktorú svetovému proletariátu vytýčil Komunistický manifest a I. internacionála.

Ak socialistická kritika II. internacionály pranierovala prehnitý buržoázny poriadok *slovami*, Veľká októbrová socialistická revolúcia ho *zvrhla*.

Ak bolo úlohou a cieľom I. internacionály predovšetkým *prebojovať* v socialistickej hnutí vedecký socializmus proti utopistickým, anarchistickým a ostatným nevedeckým malomeštiackym smerom, a ak si II. internacionála — pri svojom vzniku, pri ktorom stál ešte Engels — kládla za úlohu *rozšíriť* toto učenie (ktorému sa neskôr vodcovia II. internacionály načisto spreneverili) medzi najširšie masy vtedy už početných sociálnodemokratických strán, cítila sa III. komunistickej internacionála povolaná uskutočniť tieto idey. Preto sa stala III. internacionála, ktorá bola najvlastnejším plodom Veľkej októbrovej socialistickej revolúcie naozaj internacionálou činu. Ústami jej zakladateľa a vodcu Vladimíra Iljiča Lenina pred celým svetom slávnostne vyhlásila, že berie na seba záväzok pokračovať a dokončiť veľké dielo začaté I. internacionálou, ktorej dušou i mozgom bol Karol Marx. Manifest prvého sjazdu Komunistickej internacionály priamo vyhlásil: „My komunisti zjednotení v III. internacionále cítime sa byť priamymi pokračovateľmi hrdinského úsilia a mučeníctva dlhého radu revolučných generácií od Babenufa až po Karola Liebknechta a Rózu Luxemburgovú.“

Z hľadiska medzinárodného mal po víťaznom Októbri práve vznik III. komunistickej internacionály pre robotnícke hnutie, pre rozvoj svetovej proletárskej revolúcie najväčší význam. Nové medzinárodné združenie ako avantgarda revolučnej časti svetového proletariátu — to je priamy a obrovský dôsledok revolučných premen v Rusku. Veľká októbrová socialistická revolúcia úžasne zrevolucionizovala masy proletariátu, ktoré imperialistická vojna postavila tvárou v tvár zákonitým dôsledkom dohola obnaženého buržoázneho spoločenského poriadku. A komunistickej internacionála v dôsledku toho ihneď združila revolučnú časť robotníckeho hnutia a na nových princípoch, ktoré už v praxi vyskúšala a preverila boľševická strana, zorganizovala ju do boja proti kapitálu.

Za neveriteľne krátky čas vznikli pod vplyvom októbrovej revolúcie komunistické strany vo všetkých vyspelejších končinách sveta a v mnohých európskych krajinách — medzi nimi aj u nás v ČSR — stali sa masovými stranami s obrovským

vplyvom, ktorý podstatne pôsobil na pomer triednych síl a na vývoj politických udalostí.

Pod vplyvom Veľkej októbrovej socialistickej revolúcie vznikla aj naša Československá republika. Októbrová revolúcia ukázala našim utláčaným národom nielen cestu, ale vliala im aj rozhodnú odvahu, ako o tom svedčia premnohé, veľmi významné udalosti z bojov nášho ľudu v rokoch 1917—1920. Heslo sebaurčenia a *oslobodenia* národov, ktoré ako jedno z prvých nielen pozdvihla, ale aj *uskutočnila* októbrová revolúcia, malo na naše utláčané národy obrovský revolucionizujúci vplyv. Tento vplyv si idey Veľkého októbra na porobené národy udržujú dodnes. Ako blízko, aktuálne živo a prenikavo nám znejú aj dnes slová manifestu prvého sjazdu Komunistickej internacionály, v ktorých sa hovorí: „Koloniálni otroci Afriky a Ázie! Hodina proletárskej revolúcie v Európe bude zároveň hodinou vášho oslobodenia!“ Aký to bol rozdiel proti predstaviteľom oportunistizmu a reformizmu, pre ktorých „existovali len ľudia bielej pleti“ a uvedomujeme si, aký je to rozdiel aj dnes proti politike „socialistických“ vodcov na Západe, ktorí vo svojom prisluhovaní „vlasteneckým“ záujmom svojej buržoázie dospeli k šovinizmu a sociálfašizmu.

Pri spomienke na všetky tieto skutočnosti vieme pochopiť a oceniť, prečo Lenin navodšetko ostatné zdôrazňoval *medzinárodný* ráz Veľkej októbrovej socialistickej revolúcie, to, že je začiatkom a časťou svetovej proletárskej revolúcie. Počas svojho života sám každoročne prednášal prejavy pri výročiach Októbrovej revolúcie — ktoré sú nám zdrojom veľkého poučenia — a veľmi dôrazne a sústredene v nich poukazoval na túto medzinárodnú stránku revolúcie. Pri druhom výročí Októbrovej revolúcie roku 1918, vtedy keď mladá krajina soviетov prežívala nepredstaviteľné ťažkosti vnútorného rozvratu, občianskej vojny, hladu a nástup imperialistickej intervencie, považoval Lenin za potrebné a aktuálne jasne zdôrazniť, že „víťazstvo sovietskej moci na celom svete je isté — je to iba otázka času“. A o rok neskôr, pri tej istej príležitosti povedal: „Vždy sme vedeli a nezabudneme, že naša vec je medzinárodná.“ Cítila to aj medzinárodná reakcia, ktorá veľmi dobre chápala, že v Rusku sa naozaj rozhoduje osud nielen ruského, ale aj medzinárodného kapitálu. Preto buržoázna propaganda výšplechla hneď v prvých dňoch revolúcie na mladú sovietskú moc a na bolševikov toľké množstvo neslýchaných výmyslov a lží, ktoré po nej na hanbu opakovali pravcovia sociálnej demokracie, rôzni renegáti, čo už plnou parou plávali vo vodách buržoázie, preto zorganizoval medzinárodný imperialismus ohavnú intervenciu, ktorá nakoniec tak hanebne skrachovala, a preto organizuje svetová reakcia dodnes proti sovietskej moci a ideám Veľkého októbra všemožné štvaničky, ktoré sú však tak isto ako všetko minulé odsúdené na bankrot, nech by boli tisíckrát podložené „magickou silou“ zlata a monopolistických dolárov.

\*

Veľká októbrová socialistickej revolúcia znamenala revolúciu aj v hlavách, v ideách a v celom spôsobe života. Vynára sa pred nami nepreberné množstvo ideových zdrojov, ktoré by bolo treba pri oslave jej štyridsiateho výročia spomínať. No nejde a nemôže ísť len o spomienky. A ani naše spomienky na slávne výročie nemôžu byť naplnené len posvätnou pietou. Október, to je revolúcia! Neúprosná revolúcia proti kapitálu, proti každej reakcii a spiatočníctvu, revolúcia, ktorá vo svetovom meradle novými formami a prostriedkami prebieha a pokračuje dodnes. Nielen spomínať, ale v duchu Októbra naozaj aj tvoriť! Jedine to a nič iné môže byť dnes naša úloha. Aj tu sa treba opierať o Lenina, ktorý hovorí, že „najlepší spôsob, ako

osláviť výročie veľkej revolúcie, je sústrediť pozornosť na jej nevyriešené úlohy“. A nedoriešených úloh na našom hospodárskom, kultúrnom a najmä ideologickom úseku je naozaj dosť. Naša komunistická strana a ľudovodemokratická moc s nimi zväzda každodenný urputný a víťazný boj.

Ideologický front sa dnes u nás stáva za súčasného pomeru triednych síl hlavnou arénou triedneho boja. To treba vidieť, treba s tým rátať a podľa toho aj v našej ideologickej, vedeckej i propagandistickej a publicistickej práci konať. Treba najmä dnes, keď sa buržoázna a malomeštiacka ideológia všelijako maskuje, vedieť čeliť rôznym hlasom a rozhodne ich odmietaj ako nevedecké, ktoré sa usilujú znova a znova či už priamo alebo nepriamo tvrdiť alebo aspoň naznačovať, že veda, ideológia a propaganda spolu príčinne nesúvisia, že rýdze umenie alebo skutočná veda môže byť len tá, ktorá je nezávislá od ideológie a „propagandy“ atď.

Popri revizionizme a dogmatizme treba v teórii marxizmu-leninizmu — najmä vo filozofii — neúprosne bojovať proti nestraníckemu a objektivistickému eklekticismu — tomuto „mnohostranne učenému“ a neraz veľmi lákavému balastu, ktorý vie opantať mozog a bráni preniknúť od povrchu vecí a javov k ich podstate a ktorý v dôsledku toho vedie nie k skutočnému mnohostrannému poznaniu (ako sa na prvý pohľad veľa razy zdá), ale k zamieňaniu, ba podvrhávaniu materialistickej dialektiky za rôzne formy akéhosi neurčitého relativizmu.

Neustále platia v súčasnom ideologickom boji Leninove slová, ktoré napísal vo svojej klasickej práci *Čo robiť* ešte roku 1902: „... otázka znie iba takto: buržoázna alebo socialistická ideológia. Strednej cesty tu niet (lebo ľudstvo neutvorilo nijakú „tretiu“ ideológiu a vôbec v spoločnosti rozleptávanej triednymi rozpormi nikdy ani nemôže byť netriedna alebo nadtriedna ideológia). Preto každé zoslabovanie socialistickej ideológie, každý odklon od nej znamená súčasne posilnenie buržoáznej ideológie“ (Lenin, *Spisy* 5, 341). Do veľmi smiešnej pozície sa dostane a veľmi smiešne vyzerá dnes každý, kto sa usiluje tvrdiť, že toto pravdivé, spoločenskou praxou preverené, a preto jedine vedecké stanovisko je vraj „schematické“, „úzke“ a podobne.

Rôznym „novodobým utopistom“, ktorí hovoria o marxizme, ale neosvojili si jeho podstatu a vytvárajú si svoje vlastné rozmanité predstavy o socializme, v rozpore s tým, ako ich dnes na základe marxizmu-leninizmu vytyčuje komunistická strana, tým, ktorí odbočujú alebo stoja hokom od hlavného prúdu *bojovníkov* za novú socialistickú spoločnosť a vytvárajú si rôzne fantázie o tom, ako by mala dokonalá demokratická „plne humánna“, slobodná atď. spoločnosť vyzeráť, nezávisle od skutočného pomeru triednych síl a triedneho boja vo všetkých jeho formách, treba pripomínať Leninove slová: Dávno „prešli už časy naivného, utopického, fantastického, mechanického, inteligentného socializmu, keď si vec predstavovali tak, že presvedčia väčšinu ľudí, načrtnú utešený obrázok socialistickej spoločnosti a väčšina zaujme socialistické hľadisko. Minuli časy, keď týmito detskými rozprávkami zabávali seba aj iných. Marxizmus, ktorý uznáva nevyhnutnosť triedneho boja, hovorí: k socializmu dôjde ľudstvo len a len diktatúrou proletariátu. Diktatúra je slovo tvrdé, ťažké, mučivé a takéto slová len tak do vetra nemožno hádzať. Ak s takýmto heslom vystúpili socialisti, tak jedine preto, že vedia, že trieda vykorisťovateľov sa inak než v zúrivom, nemilosrdnom boji nevzdá a že bude svoje panstvo zahaľovať všelijakými peknými slovami“ (Lenin, *Spisy* 29, 315).

Toto všetko si treba dnes uvedomovať preto, aby sme ľahšie chápali úlohy našich čias, aby sme plne pochopili, že za žiadnych okolností nikde a nikdy nemožno ohromné možnosti a podmienky, ktoré nám v socialistickej zriadení vytvorili vý-

dobytky Veľkej októbrovej socialistickej revolúcie a pod jej vplyvom víťazstvo našej ľudovodemokratickej revolúcie, považovať za výborné a vhodné pole pôsobnosti pre uplatnenie sa rôznych subjektivistických predstáv, vykonštruovaných teórií a rôznych koncepcií, ktoré sú odtrhnuté od života a nemajú úžitok pre budovanie novej spoločnosti, pre vytváranie nových vzťahov vo výrobe a medzi ľuďmi. Veda to je moc! Teoretická veda môže však pre spoločnosť len vtedy niečo dokázať, ak sa neodvracia od skutočnosti, od života, od praxe. Bez spojenia s praxou, so životom sa teoretická veda jalovosti nevyhne, nech by boli subjektívne snahy pracovníkov vedy akokoľvek vznešené. Spojenie vedy so životom a spoločenskou praxou je nielen najlepšou, ale aj jedine spoľahlivou zárukou, ako sa vyhnúť dogmatizmu, špekuláciám a sofistike.

To všetko treba dnes pri spomienke 40. výročia Veľkej októbrovej socialistickej revolúcie pripomínať, to všetko treba opäť znova a znova „objavovať“, ak chceme zostať naozaj, skutočne a nielen formálne verní ideám Veľkého októbra a v duchu týchto prevratných ideí aj naďalej tvorivo v práci pokračovať.

A ešte jednu mimoriadne významnú stránku, ktorou sa dnes ľudstvu Veľká októbrová socialistiická revolúcia prihovára, ktorou nám je dnes nadmieru blízka, treba pri oslave jej 40. výročia zaznamenať a pripomenúť: Na zástavách Októbra a v prvých dekrétach sovietskej moci bolo napísané: Mier a priateľstvo medzi národmi! Aj preto sa stali idey veľkej revolúcie nádejou pre celé ľudstvo, lebo sú to idey, po ktorých národy od vekov túžia a za ktoré dodnes bojujú.

Vďaka nesmiernym obetiam, ktoré priniesli pracujúce masy v nespočetných triednych bojoch proti sociálnym a národným utláčateľom, zaberá dnes socialistiický tábor a pásmo mierových národov početne i teritoriálne absolútnu väčšinu sveta. Tak ako pred štyridsiatimi rokmi za prvej svetovej vojny a po nej, tak aj dnes sú komunisti najdôslednejšími a aktívnymi bojovníkmi za mier, priateľstvo a spoluprácu medzi národmi.

Boj komunistov za svetový mier nie je v protiklade s ich cieľom: s bojom komunistov za mohutný rozvoj svetovej socialistickej revolúcie, ako sa to snaží denne ľudstvu nahovárať buržoázna propaganda na Západe. Naopak. Dôsledný a úprimne vedený boj za mier znamená v súčasnej situácii nielen najhumánnejšiu, ale aj *najpokrokovejšiu* medzinárodnú politiku. Viac dôsledný boj za mier, na čele ktorého stojí Sovietsky sväz s celou svetovou socialisticou sústavou, znamená z hľadiska ďalšieho rozmachu svetovej proletárskej revolúcie — najmä ak berieme do úvahy možnosť nových, plne reálnych ciest prechodu od kapitalizmu k socializmu — robiť v súčasnom rozložení svetových síl najrevolučnejšiu politiku v socialisticom zmysle, znamená to uskutočňovať a tvorivo uplatňovať odkaz Veľkej októbrovej socialistickej revolúcie. Hnutie obrancov mieru, ktoré je dnes na rozdiel od viac-menej živelného mierového hnutia pred druhou svetovou vojnou skutočne celosvetovým a organizovaným hnutím, okrem toho, že bojuje proti krviprelievaniu, zároveň aj sústreďuje okolo seba všetky ľudové a pokrokové vrstvy a vynikajúcim spôsobom tým napomáha postupne vytvárať v jednotlivých kapitalistických krajinách široké ľudové fronty aktívnych bojovníkov proti imperialistickej reakcii. A vieme z vlastných skúseností i zo skúseností iných krajín z obdobia pred druhou svetovou vojnou, čo znamená pre buržoázne panstvo ľudový front, aká sila sa v ňom skrýva. Takýto front, ak sa ho na čele s robotníckou triedou podarí vytvoriť, je schopný v priaznivej situácii premeniť buržoáznu demokraciu v skutočný nástroj ľudu a urýchľovať rozvoj svetovej socialistickej revolúcie.

Nad kapitalizmom sa neodvratne a rýchlo zvečierieva. Je to objektívny proces, ktorý sa odohráva pred našimi očami. Buržoázia si túto skutočnosť uvedomuje, a

preto sa snaží mierové súťaženie dvoch spoločenských sústav hatiť, preto všemožne zatemňuje a ohovára mierovú výstavbu a mierové hnutie socialistických krajín a jeho početných stúpencov diskriminuje a vo svojich krajinách prenasleduje. Avšak všetko márne! Mierové hnutie vzrastá! Spolu s ním zachvacujú v masovom meradle milióny ďalších ľudí idey socializmu a komunizmu. Vplyv ideí Veľkého októbra pribúdaním rokov neklesá, ale zo dňa na deň vzrastá. Sovietsky sväz, ktorý buržoázni mocipáni dlho nebrali vôbec na vedomie, je dnes prvou a uznávanou veľmocou na svete nielen svojou politickou, hospodárskou a vojenskou silou, ale predovšetkým silou a príťažlivosťou spoločenského zriadenia, svojou po všetkých stránkach nevyčerpaceľnou potenciou, ktorá spočíva popri nepredstaviteľných prírodných bohatstvách predovšetkým v ľuďoch, v slobodnej práci, v mladosti a prudkom rozmachu socializmu. Výročie Veľkej októbrovej socialistickej revolúcie oslavujú dnes desiatky národov a stá milióny pracujúcich na celom svete. Idey Veľkého októbra vzrušujú srdcia i rozum ľudstva a budú ich vzrušovať aj naďalej tak, ako to bolo doteraz — počas 40 rokov.